

**CONSIDERATIONS ON THE NORTH-DANUBIAN POLITICAL SOCIAL LIFE AS EVIDENCED
BY THE WORK OF PRISCUS PANITES**

Ștefan Lifa
Lecturer, PhD., West University of Timișoara

Abstract: Embassies written by the Priscus rector of the Panion are a particularly important literary source and refer to the Huns' time of the year 448. Several aspects of the social and political life of the Danube have been precisely described. First of all, the territories that suffered the most from the Huns were in the south of the Danube in the Empire. Compared with other periods of the first millennium, it can be noticed that there were almost no fugitives in the empire, and those remaining under the Huns were very much needed by the latter. The native Romance population presented by Priscus was also encountered in various scraps until the beginning of the second millennium. Priscus's work should be used and read more.

Keywords: Priscus Panites, Ausoni, Migrations, indigenous people, huns.

Izvoarele literare ne vorbesc de populația autohtonă de după retragerea aureliană. Este populația care a supraviețuit valurilor de migrație și a continuat să existe pe teritoriul României. Este de menționat în acest sens, că episcopul Wulfila a predicat și în limba latină, pentru populația care putea să îl înțeleagă (le fel și Niceta de Remesiana etc.).

Sozomenos, în a sa operă *Istoria bisericească* (IV,21,2) pomenește, cum am mai afirmat la început, de ”sciții care (...) sunt viteji și prin poziția locului, necesari lumii romane, fiind așezați ca un zid în fața presiunii barbarilor”.

În general este cunoscut faptul că autorii bizantini i-au numit sciți pe locuitorii de la nordul Dunării, indiferent de componența lor etnică. În acest fel, operele lor încercau să păstreze contactul cu trecutul, să se înscrie într-o anumită tradiție, având și un stil destul de greoi, doar pe înțelesul cărturarilor¹. Sozomenos însă, de această dată, a făcut o descriere între sciți și barbari semnificativă pentru noi.

De asemenea, în acest sens, se mai poate prezenta și o listă a funcțiilor din Imperiul Roman târziu², *Notitia Dignitatum* (XLII, IXL, 17) care vorbește de ”detașamentul de cavalerie al dalmaților divitens la Drobeta”, ”detașamentul I de infanterie al dacilor la Castelul Zames”, ”prefectul unității de cercetași de la Transdierna”, ”prefectul legiunii a XIII a Gemina, la Dierna”, ”prefectul legiunii a-V a Macedonica la Sucidava”, precum și de ”tribunul coortei I Aelia de daci, de la Ambograms” toate confirmând legături (stăpâniri) la nord de la Dunăre. Mai târziu, în anul 381, Teodosius i-a respins pe ”carpo daci”, conform unui document de la mijlocul secolului al V-lea (Zosimos, *Istoria contemporană*, IV, 34). Carpii mai sunt pomeniți în izvoarele istorice (Iordanes, *Getica*, 89, etc.), iar Petrus Panites (*Istoria*, 8) ne spune: ”Carpicii îi invidiau pe goți pentru că primeau în fiecare în tribut de la romani”.

Un eveniment deosebit a fost descris pentru anul 448 în lucrarea lui Priscus Panites *Ambasadele*. Despre soliile romanilor către popoare. Aceasta nu a fost prima solie, ci a fost urmarea directă a altei solii efectuată de reprezentanții hunilor în Imperiul Roman de Răsărit.

¹ C. Diehl, *Figuri bizantine*, vol. I, București, 1979, p. 156 și urm.

² *Fontes Historiae Daco-Romane*, vol. II, București, 1970, p. 207-213; I. Barnea, O. Iliescu, *Constantin cel Mare*, București, 1982, p. 255 și urm.

O primă idee pe care vrem să o scoatem în evidență este aceea că populația autohtonă nu a dispărut din teritoriile ocupate de huni . Mai mult decât atât au avut foarte mult de suferit doar teritoriile din afara stăpanirii hunilor și din Imperiu.

Solia a trecut prin teritoriul atacat de huni, la sudul Dunării . *Am ajuns la Naissus și am găsit orașul deșert de locuitori, fiind că fusese dărâmat de dușmani; numai prin ruinele bisericilor se mai întâmpla să se găsească un bolnav. Puțin mai sus de râu., după ce am poposit într un loc pustiu că ci toate locurile de lângă malurile apei erau pline de oasele celor care căzuseră în lupte am întâlnit a doua zi pe Argintheus , comandatul armatei din Iliria și care se găsea cu tabăra nu departe de Naissus .*

Pentru teritoriile nord dunărene , stăpânirea nominală a hunilor a însemnat o perioadă de relativă liniște vreme de un secol.

”Scitul” care știa grecește întâlnit de Priscus la huni ”...socoate sterea de acuma mai bună decât cea de mai înainte .Căci cei ce rămân la sciți (huni n.n) , după o vreme de război ,își duc traiul în liniște , fiecare bucurându se de tot ceea ce are și neasurind deloc sau numai puțin :cei din Imperiu însă , în timp de război se pot prăpădi ușor ;căci nedejdea de mântuire le este de la alții, neavând voie cu toții să poarte arme ,sunt mai neneorociți din cauza răutății comandanților care nu vor să suporte greutățile războiului . Iar în vreme de război , din cauza celei mai grele stoarceri de biruiri și din cauza nedreptăților din partea celor răi ,aplicarea legilor nemaifiind egală pentru toți ..”.De asemenea interlocutorul lui Priscus mai continua spunând că : ”cel mai nesuferit lucru din toate celea este că legea și o poți dobândi cu bani”.

Noi considerăm că situația din Imperiul Bizantin prezentată aici nu mai are nevoie de nici un comentariu . Această stare de lucruri nu era singulară. Sfetnicul (care era hun) Onegisius i s a oferit putere mare și avere în schimbul părăsirii hunilor pentru a trece în Imperiu să mediteze conflictele cu aceștia din urmă . Acțiunea lui ar avut ”nu numai un mare folos pentru ambele popare ,dar și familia lui ar dobândi mari averi ,având să devie ,el și familia sa, prieteni cu împăratul și cu familia sa împărătească (...) trecând la romani) .Răspunsul celui solicitat a fost următorul : ”cred oare romanii , zice el ,că pot să l momească până într atât încât să și trădeze stăpânul și să și bată joc de creșterea sa din Sciția ,de soțiile sale și de copii săi și să nu prefere mai degrabă robia la Atilla decât bogăția la Romani? De altfel ,dacă ar rămânea acasă ,i-ar putea sluji mai ușor ,potolind mânia stăpânului său împotriva romanilor.. ”.

Chiar dacă mulți dintre cei aflați sub stăpânirea hunilor (sau mai ales la curtea lui Atilla) nu doreau să treacă în nici un caz în sudul Dunării ,existau totuși destui fugari.

Considerăm că fuga în Imperiu nu aducea nici un beneficiu în condițiile politice de atunci .Dimpotrivă , Priscus Panites ne a relatat că fugarii erau ceruți înapoi ,iar pe mulți dintre fugarii care refuzau să fie predați, romanii i-au ucis”. Într un caz mai fericit se putea întâmpla conform unei alte relatări ”am primit pe cei cinci fugari spre a i da hunilor și după ce i-a mângâiat (comandantul armatei din Iliria) i a trimis cu noi. Pentru a i primi înapoi pe cei ce fugeau , Attila nu arareori amenința cu declanșarea ostilităților sau chiar porneau războiul³ .

Hunii beneficiau mult de serviciile bizantinilor sau alte autohtonilor care nu s-au redus doar la întreținerea nomazilor stabiliți vremelnic în unele teritorii ale Imperiului. Aceștia (bizantinii și autohtonii) aveau tot interesul să rămână sub stăpânirea hunilor ,unii dintre ei beneficiind de mari avantaje. Onegisius, după Attila cel mai bogat dintre sciți , a ajuns și și contruiască o baie luxoasă din marmură, iar ”arhitectul băii a fost adus dintre captivii de la Sirmium. Rusticus , un bărbat de origine din Moesie Superioară , care fusese făcut prizonier în război (...) pentru știința sa de carte , a fost pus de barbar în fruntea celor ce compuneau scrisorile”.Attila era de părere că n ar fi trebuit să vină în delegație la el înainte de a fi predat

³ Vezi în acest sens *Izvoarele istoriei românilor .Ambasadele.Despre soliile romanilor la cei de alt neam* (G.Popa Lisseanu), vol. VIII,București,1934,p.81,88,89,117,119,120,ș.a.m.d.În general,această problemă a mai fost discutată de autorii de epocă.

barbarilor pe toți fugarii(..)că se mai găsesc încă mulți fugari ale căror nume trecute într o listă poruncii secretarilor săi să le citească.După ce s a trecut la lectura acestoraa poruncit să plece fără zabavă (..)să comunice romanilor sa i restituie toți fugarii oricâți ar fi .

Fără îndoială ,fugarii existau;printre ei se aflau și dezertori huni, atrași de Imperiu. Despre ei Attila suținea că îi avea trecuți pe o listă . Pedepsa conducătorului hun era cruntă ,iar speranțele de a fi primiți la sudul Dunării erau deșarte : *"deci fugarii care se găseau la romani au fost predați barbarilor ,între aceștia erau și copii Mama și Atacam, de neam de regi pe care primindu i sciții la Carssus , o fortăreață din Tracia ,îi crucificară ,pedepsindu i astfel pentru fuga lor.*

Nu putem totuși încheia referirile solia retorului Priscus fără a mai menționa o idee importantă. În timpul ospățului dat de Attila ,un om de încredere al acestuia ,probabil authton , i a comunicat solului bizantin câteva informații secrete:*"bărbatul ce stătea lângă mine și care cunoștea limba ausonilor ,spunându mi să nu destăinuiesc nimic din cele ce mi comunica ,zise că niște ghicitori ar fi prevestit lui Attila că neamul să are să piară .."*În conștiința contemporanilor se afla ,deci ideea vremelnicei dominației acestor populații, desigur în comparație cu comunitățile authtone.

Năvălirea hunilor a determinat replierea trupelor romane pe linia Dunării. S au păstrat însă capete de pod și mai multe cetăți de a lungul fluviului în secolul al V lea ,iar unele ,după nivel de distrugere ,au fost refăcute în perioada imediat următoare ,de la domnia lui Anastosios până la cea a lui Iustinian⁴.Au avut de suferit mai mult orașele și cetățile romane care s au opus hunilor . Aceștia din urmă *"duc o viață atât de primitivă, încât nu se folosesc aproape niciodată de foc pentru pregătirea mâncării"* (Ammianus Marcellinus ,*Istoria romană,XXXI,2,4*), deci nu au cum să influențeze cultura materială și spirituală a authtonilor , ci doar să imite modul ei de viață al comunităților de aici , o condiție indispensabilă supraviețuirii⁵. N.Iorga considera că patronatul turanic al hunilor reprezentat de fapt , mai ales ,un nou și mare factor de sinteză⁶.Din punctul de vedere al unității etno culturale⁷ de la nordul Dunării de Jos , la sfârșitul secolului al IV lea și începutul celui de al V lea ,sunt incluși dacii liberi în masa populației romanizate de aici.

Așa zisul stat al hunilor , fără granițe precise , în care conta doar dependența personală față de Attila⁸ , s a destrămat ușor la jumătatea sec.V ,după bătălia de la Nedao.

O altă dovadă a faptului că mulți autohtoni preferau stăpânirea alogenilor se găsește în scrierile lui Salvianus (De gubernatione Dei,V,7): *"Toți romanii (cei supuși de alogeni)au o singură dorință : ceea de a nu mai reveni la supoșenia romană (..)și astfel ,frații noștri , nu numai că nu vor deloc să fugă înapoi la noi ,ci dimpotrivă , ne părăsesc pe noi ,pentru a fugi de ei"*.

La nordul Dunării ,populațiile migratoare au găsit o populație stabilă, o civilizație rurală , din a cărei jefuire nu ar fi avut nici un folos. Aceste populații nu au fost singurele care s au aprovizionat de aici. Ioan Zonaras(*Cronica,XIV,13,40*) afirmă despre împăratul Mauricius: *"iar fratele său ,Petru ,care era atunci strateg ,împăratul îi trimite poruncă să treacă Istrul cu armata și să și procure de acolo cele necesare ei.Proceda astfel din pricina dragosiei lui ppentru bani,pentru ca armate să se hrănească ,iar el să câștige de pe urma alimentelor pentru soldați"*.Informația aceasta a fost probabil preluată din Cronografia lui Theophanes Confessor (p.284): *"Mauricius îl ocăra pe Petru prin scrisori să treacă Istrul și să strângă hrană de iarnă pentru gloate ,din țara scalvinilor ,pentru a nu fi silit să ofere romanilor din alimentele statului"*.

⁴ Ligia Bârzu,S.Brezeanu, *Originea și continuitatea romanilor.Arheologie și tradiție istorică*, București ,1991,p.193

⁵ N.Iorga, *Istoria vieții bizantine .Imperiul și civilizația după izvoare*,București,1974,p.68

⁶ Idem. *Istoria românilor*,vol.II.*Oamenii pământului (până la anul 1000)*,București,1992,p.167

⁷ D.Protase, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii*,București,1966,p.103 și urm.

⁸ N.Iorga. *Istoria românilor..*,vol.II,p.23

În aceeași lucrare s au făcut referiri și la evenimentele petrecute la asediul orașului Tomis (anul 600).Atunci când romanii sărbătoreau Paștele ,hanul Baian le a trimis ”din belșug cele mai de trebuință pentru trai”.

Această informație pe care ne a transmis o Teofilact Simocata (VII,13,5) a fost completată de Theophanes Confessor (p.284). El a afirmat că ar fi fost vorba de ”400 de care cu bucate”. Indiferent de cantitate ,trebuie observat că hanul Baian ,mișcându-se în acel timp pe un spațiu foarte întins ,nu ar fi avut de unde să dispună de atâtea alimente (pentru două armate) fără existența unei populații agricole stabile,în primul rând , și bine organizată pentru a putea aduna acele produse ,în cel de al doilea rând.

Teofilact Simocata (VI,8,12 13) povestește cum în luptele duse de armata generalului Priscus ,învingătoare atunci ,unde la nordul Dunării⁹, aceasta ia mulți prizonieri ,iar ”între barbarii era un gepid care îmbrățișase cândva credința creștinilor .El a trecut de partea romanilor și le a arătat cu degetul ceea de pătrundere înainte. Romanii au ajuns stăpânii intrărilor și i au învins pe barbari”.

Mauricius (Artă militară,XI,2,22) arăta și el că avarilor ”le pricinuieste multă pagubă și trecerea de partea noastră a fugarilor ,căci n-au gânduri statornice și le place câștigul”.

Centre bine organizate ale populației de la nordul Dunării de Jos au fost atestate și de Georgios Kedrenos (Compediu de istorii,23)la venirea bulgarilor .Atunci autohtonii făceau apel la înțelegerea înăratului: ”predându se împreună cu acele fortărețe , primidu-i cu blândețe (împăratul) a trimis oameni să preia fortăreața și oaste îndestulătoare pentru paza lor”.

În secolul al X lea victoriile bizantinilor au readus teritorii nord dunărene sub stăpânirea Imperiului.În anul 971 Ioan Tzimiskes l-a asediat pe Sviatoslav la Durostorum .Acesta din urmă ,într-o noapte imbarcându se cu 2000 de oameni în monoxile au plecat după provizii și adunând de unde a putut fiecare grâu și mei și altele necesare vieții plutiră pe fluviu,până la Dorostolon (Georgios Kedrenos, Compediu de istorii,23).Aceasta este încă o dovadă a faptului că în primul mileniu populația autohtonă stabilă era capabilă să aprovizioneze diversele armate ,să asigure în mod optim legătura dintre cele două maluri ale fluviului.

Și Priscus Panites a trecut în solia sa cu monoxilele peste mai multe ape: după Dunăre era așa numitul Drecon (Drencova sau Bega etc)și Tigas și Tiphisas.Peste acestea am trecut în bărci monoxile de care se folosesc cei care locuiesc pe malurile fluviilor ;peste celălalte râuri am trecut pe lute pe care barbarii le duc în locurile acoperite cu bălți. În drumul său , din cauza unei frutuni solia a trebuit să se adăpostească într un sat care aparținea uneia din soțiile lui Bleda .

Pe lângă organizarea gentilico tribală , ar mai fi de remarcat la popoarele turcice și problema conducerii bicefale : la huni Atilla și Bleda sau ”doi regi ai hunilor” (Ioanes Mallas ,Cronografia , XVII); bulgarii aveau și ei ”doi regi” (Theophanes Confessor, Cronographia,160), iar pecegenii erau conduși de Kegen (2 triburi) și Tyrah (11 triburi) cei doi au fost pomeniți și de Georgios Kedrenos (Compedium de istorii,33) . Geograful persan Gardizi afirma despre conducătorul maghairlor că: ” i se spune Kanda și acesta este titlul regelui lor mai mare deși rangul celui care i conduce cu adevărat este Jula și maghiarii fac tot ce le poruncește acest Jula al lor¹⁰”.Probabil că acest Kanda sau Kende erau un fel de

⁹ Vezi în acest sens Teofilact Simocata ,Istoria bizantină .Domina Împăratului Mauricius (582-602)(trad.H.Mihăiescu),București,1958,p.128-129,n.24; Elibachaita în legătură cu Helis;Teofilact ,VI,8,9; Diodor din Sicilia ,XXI,2.La p.20 ,n.27,râul Paspiros la 180 km .Siretul sau unul din brațele Dunării,Herodot,IV,Siretul-Tirantos; Teofilact, Paspiros;VI,9,10;acțiunea poate fi mutată și mai la vest

¹⁰ Șt.Pascu , Voievodatul Transilvaniei, vol.IV ,Cluj Napoca,1989,p.135

”principe”, iar Jula Gyula avea putere executivă¹¹. S-ar putea ca acesta din urmă să fie și judecător (sau o funcție în acest sens)¹².

Atunci când germanicii au intrat în contact cu realitățile din teritoriile ce au aparținut Imperiului Roman se află în stadiul democrației militare, iar adunarea războinicilor era un organ central decizional.

Tacitus (*De origine et situ Gwemanorum, XI, 1; XI, 2*) chiar a scris că: ”din libertatea lor prea mare vine răul acela că nu se strâng toți deodată, ca la poruncă: trec uneori și două, și trei zile cu târâgăneala celor care se adună”.

Grupul ostrogoților din Câmpia Pannonică a rămas supus hunilor pe care i a însoțit în expedițiile lor de pradă; un al doilea grup, stabilit mai întâi în Peninsula Balcanică (în serviciul Imperiului Roman), a juns până în nordul Italiei, unde organizarea și legile lor au fost influențate de instituțiile romane. Vizigoții (ramura de apus a goților) erau conduși de către regi, iar cel mai important dintre aceștia a fost Athanaric, la care ne vom mai referi în capitolele următoare. Amenințați de către huni, vizigoții și au început periplul lor prin Europa, fiind primiți, la început, în Imperiu, în Tracia.

Ammianus Marcellinus afirmă că hunii își petrec o mare parte din viață călare: ”Când se rânduiește o adunare de seamă în chipul acesta țin ei cu toții sfat împreună. Și nu sunt stăpâniți de autoritatea aspră a unui rege, ci se mulțumesc cu conducerea zgomotoasă a șefilor (*Istoria romană, XXXI, 2, 1*). Acest citat este semnificativ pentru a scoate în evidență stadiul în care se afla societatea respectivă. *La ei când cineva e întrebat, nimeni nu poate spune de unde se trage (...) desfac o alianță și tot atunci o leagă din nou* (*Istoria romană, XXXI, 2, 1*), ceea ce este semnificativ pentru o societate nomadă; am remarcat, de asemenea, și faptul că hunii nu aveau un stat organizat, capabil să încheie alianțe și tratate și mai ales să le și garanteze.

Această idee a fost întărită și de Priscus Panites, care a relatat că ”*barbarii n au vrut să discute decât de pe cai*” (*Ambasadele. Despre soliile romanilor...*). În astfel de condiții, legile lor nu puteau însemna altceva decât bunul plac al conducătorilor.

Semnificativ, de asemenea, este și faptul că, la un moment dat Attila a dorit ca să vină în solie chiar împăratul în persoană (chiar a dorit și jumătate din Imperiul de Apus etc.), ceea ce l a determinat pe retorul Priscus să afirme că: *lucrul acesta n a fost cerut nici de strămoșii săi și nici de alți regi ai Scitiei și a putut merge ca sol orice soldat sau crainic* (*Ambasadele. Despre soliile romanilor...*).

Conform lui Ammianus Marcellinus (*Istoria romană, XXXI, 2, 4*) hunii ”*n au noțiuni morale asupra binelui și a răului*”. În acest sens ei imitau instituțiile și organizarea din teritoriile în care trăiau. Mai mult decât acestea din urmă conta dependența personală față de conducător; după moartea lui Attila așa zisul lor stat s a destrămat relativ ușor.

Pe plan european, în secolul al V-lea Imperiul Roman de Apus a căzut (476), iar în 482 a avut loc schisma religioasă din timpul lui Zenon. Acestea sunt condițiile în care împăratul Anastasios (491-518), un remarcabil organizator, s a pregătit de luptă și a reorganizat corpul de limitanei, înălțând și zidul de la Marea Marmara la Marea Neagră (care îi poartă numele) și a consolidat sistemul defensiv al Imperiului (în Dobrogea s au descoperit multe inscripții cu numele împăratului).

Tot pentru secolele al V-lea și al VI-lea, descoperirile arheologice confirmă afirmațiile lui Priscus Panites referitoare la statele autohtone.

Locuințele conțin resturi ceramice de tip provincial roman, mai ales ceramică cenușie, dar și exemplare ceramice romane de culoare cenușie, dar și exemplare ceramice romane de

¹¹ V. Spinei, *Marile migrații din estul și sud-estul Europei în secolele IX-XIII*, Institutul European, Iași, 1999, p. 100

¹² Vezi în acest sens denumirea Gyula la Simon de la Keza. *Constantin al VII-lea Porfirogenetul*, etc.: N. Iorga, *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*, București, 1989, p. 32-33; idem, *Despre cronici și cronicari*, București, 1988, p. 251; etc.

culoare roșie lucrate din pastă fină¹³. Puțin mai târziu, ceramica de calitate a devenit preponderentă chiar și în necropolele unde au fost înmormântați gepizii¹⁴. În general, însă, obiectele de factură locală sau de import cum sunt: opaițele de lut și bronz, obiectele de podoabă, accesoriile vestimentare, piesele de cult creștine, numeroase unelte agricole și meșteșugărești au individualizat civilizația autohtonă de la nrodul Dunării de Jos¹⁵. Dintre toate aceste descoperiri putem aminti, spre exemplu, fibulele cu piciorul de prindere înfășurat, datând din secolul al IV-lea și fibulele turnate (secolele al VI-lea și VII-lea)¹⁶, considerate în a demonstra continuitatea legăturilor cu Imperiul. *S-a discutat dese ori despre problema locuitorilor din numeroasele sate prin care a trecut ambasada lui Priscus. Acesta din urmă povestește: ni se aducea de prin sate că nutriment în loc de grâu mălai (mei), în loc de vin mied numit altfel în graiul locuitorilor indigeni.*

Pe lângă faptul că satele din nordul Dunării erau foarte numeroase deducem și faptul că acestea erau locuite de agricultori. Ei au adus mei în loc de grâu și mied în loc de vin ambele sunt produse agricole și presupun o viață sedentară, de agricultor a celor ce le cultivă¹⁷. Meiul a stat la baza alimentației populației din aceste zone. Plinius în *Historia Naturală, XVIII, XXIV*, a scris că popoarele pontice prefera meiul tuturor celorlalte mâncăruri¹⁸.

Meiul poartă două denumiri, una de meu și cealaltă de mălai, reprezentând cele două varietăți: miliun și panicum. La sfârșitul secolului al XVII-lea, porumbul luând locul meiului i a luat numele, numindu-se făina de porumb, mălai.

Locuitorii care adus călătorilor din ambasada lui Priscus malaiul și mied sunt numiți autohtoni și sunt cu totul deosebiți de ceilalți huni pe cari autorul îi numește barbari și cari aveau că băutura un lichid fabricat din orz, numit de ei camus¹⁹: *de asemenea, și servitorii noștri care ne conduceau, purtau cu sine mălai și o băutură, preparată din orz; barbarii o numesc pe această camus.*

Locuitorii autohtoni erau numiți ausoni. Ambasadele lui Priscus Pantea ne confirmă faptul că hunii, o populație înapoiată au împrumutat limba popoarelor cu care au venit în contact: Hunii, zice el fiind o amestecatura de diferite popoare, pe lângă limba lor barbară, se silesc să învețe și pe cea a hunilor, a gotilor și a ausonilor și anume acela cari au de aface cu Romanii. Grecește știu numai aceia cari sunt prizonieri de război de prin Tracia și de prin Iliricul maritim. La banchetul lui Attila²⁰ bufonul Zercon amestecând graiul Ausonilor vorbe de ale Hunilor și Gotilor, a produs veselie tuturor și i a făcut să izbucnească în hohote de râs.

-Este evident că auditoriul înțelegea ce spunea acest bufon.

Cât despre ausonii latini, deși nu sunt amplasați neapărat la nordul Dunării, au mai dăinuit și ei peste secole, dovadă a faptului că elementele romanice din zonă erau destul de puternice. Ei au fost pomeniți ca fiind sub suzeranitatea Imperiului Bizantin. Un codice grecesc, păstrat cu numărul 524, în Biblioteca Marciană din Veneția, cuprinde o serie de lucrări anonime, iar în „Epigrana scrisă pe cinstita cruce înfiptă în mijlocul țării ungurești”, avem următoarea remarcă: *”semnul înscris în astre pe care odinioară, văzându-l monarhul pământului, marele Constantin, a dobândit victorii depline asupra dușmanilor, pe care acesta i-a așezat aici, în mijlocul peonilor, spre amintire pentru urmași, sebastul Ioan Ducas cel vestit, înscriind pe frumoasa și minunată faptă, pe care a început-o și a dus-o până la capăt, împăratul ausonilor, cel care nu poate fi asemuit cu nimeni, vlăstarul Porphirei, Manuel, marele conducător”*. Deci, la expedițiile lui Manuel Comnenul contra maghiarilor, au

¹³ Luca, D. Măndrescu, D., *Rituri și ritualuri funerare în spațiul extracarpatic în secolele VIII-X*, Brăila, 2001

¹⁴ Lupaș, I., *Biserica și problemele sociale*, Cluj-Napoca, 1933.

¹⁵ Macrea, M., *Viața în Dacia romană*, București, 1969

¹⁶ Manciulea, Șt., *Granița de Vest*, Baia Mare, 1994.

¹⁷ *Izvoarele istoriei românilor. Vol. VIII. Ambasadele lui Priscus* (traducere de G. Popa-Lisseanu). București, 1936, p. 30

¹⁸ *Ibidem*

¹⁹ *Ibidem*, p. 31

²⁰ *Ibidem*, p. 35

participat și ausoni ,iar împăratul amintit ca domnind și peste ei. Documentul mai specifică următoarele: *ca o pecete a bunei hotărâri a floarei Porphirei, a împăratului ausonilor, Ducas înfîge aici ,ca pe o nouă Golgotă, semnul crucii dătătoare de biruințe.*

Ioan Kinnamos (*Epitoma*,VI,3) a confirmat și el această victorie specificând că ,pe crucea de aramă ridicată scria: *cumplitul Ares și brațul ausonilor au ucis nenumărate vlăstare ale neamului pannonic* .Pe lângă importanța perpetuării denumirii pentru populațiile romanice ,cele două izvoare ne lasă să înțelegem că expediția s a desfășurat poate cu participarea mai mult a ausonilor ,vasali ai Imperiului sau doar numai cu ei.

Așadar populația romanică a ausonilor ce foloseau drept interpreți în tratativele cu romanii pe vremea lui Priscus Panites ,este întâlnită încă și în timpul lui Manuel Comnenul.

Ambasadele retorului Priscus din Panion au descris direct situația din teritoriu și datează de la 448. Ele au fost incluse într-o *enciclopedie* din timpul împăratului Consantin al VII lea Porfirogenetul. Fără a exagera putem spune în concluzie că reprezintă un izvor istoric de o excepțională importanță.

Izvoare literare

Teofilact Simocata ,*Istoria bizantină .Domina Împăratului Mauricius* (582-602) (trad.H.Mihăiescu), București,1958

Fontes Historae Daco-Romane,vol.II,București,1970

Izvoarele istoriei românilor. Vol.VIII. Ambasadele lui Priscus(traducere de G. Popa-Lisseanu) .București. 1936

BIBLIOGRAPHY

Ligia Bârzu, S.Brezeanu, *Originea și continuitatea romanilor.Arheologie și tradiție istorică*, București ,1991

I.Barnea,O.Iliescu, *Constantin cel Mare*, București,1982

C. Diehl. *Figuri bizantine*,vol.I,București,1979

Izvoarele istoriei românilor .Ambasadele.Despre soliile romanilor la cei de alt neam (G.Popa Lisseanu), vol.VIII, București,1934

Lupaș,I., *Biserica și probeleme sociale*, Cluj Npoaca,1933

Macrea,M., *Viața în Dacia romană* ,București,1969

Manciulea,Șt., *Granița de Vest*, Baia mare,1994

N.Iorga, *Istoria vieții bizantine .Imperiul și civilizația după izvoare*, București,1974

Idem *Istoria românilor*,vol.II.*Oamenii pământului (până la anul 1000)*,București,1992

Idem ,*Istoria românilor din Ardel și Ungaria*,București,1989

Idem, *Despre cronici și cronicari*,București,1988

Luca,D .Mândrescu,D. *Rituri și ritualuri funerare în spațiul extracarpatic în secolele VIII-X*, Brăila, 2001

V.Spinei, *Marile migrații din estul și sud estul Europei în secolele IX-XIII*, Institutul European, Iași,1999

Șt.Pascu ,*Voievodatul Transilvaniei*,vol.IV,Cluj Napoca,1989

D.Protase, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii*,București,1966